

YUMUŞAK GÜCE BÜTÜNSSEL BAKIŞ*

Cengiz ÖZEL**

Öz

Uluslararası ilişkileri anlamada çok önemli bir yere sahip olan güç kavramına her bir uluslararası ilişkiler teorisi farklı bir pencereden bakarken, 1990'lardan itibaren akademik alanda olduğu kadar medya ve siyasetçiler üzerinde popülerite elde eden yumuşak güç kavramı, güç tartışmalarına yeni bir soluk getirmiştir. Gücü inşacı ve neo-liberal bir yaklaşım çerçevesinde ele alan yumuşak güç, Joseph S. Nye tarafından ilk kez "Liderliğe Zorunluluk: Amerikan Gücünün Değişen Doğası" adlı eserinde, Amerikan ulusunun 1980'ler boyunca düşüşte olduğu bir dönemde Amerika Birleşik Devletleri hegemonyasının sürdüğünü açıklamak amacıyla ele alınmış bir kavramdır. Yumuşak güç kavramı, Joseph S. Nye tarafından 1990 yılında ele alınmasını müteakip popülerleştirilmekle birlikte tartışmaları da beraberinde getirmiş ve halen üzerinde uzlaşa sağlanamamıştır. Joseph S. Nye'in geliştirdiği bu kavrama yönelik eleştiriler, yapılan yumuşak güç tanımından; yumuşak gücün kaynak, davranış şekli ve araçlarına; kavram ve ifadelerin yeterince analitik süzgeçten geçirilmemesine veya bunların birbiri ile karıştırılması suretiyle yaratılan terminolojik kaosa kadar geniş bir yelpaze yer almaktadır.

Bu çalışmada Joseph S. Nye'in geliştirdiği yumuşak güç kavramına yönelik yapılan eleştiriler; kavramın teorileştirilmesindeki yetersizliğe yönelik eleştiriler, yeni bir kavram olup olmadığına yönelik eleştiriler, kullanım zorluğuna yönelik eleştiriler başlıkları kapsamında incelenecektir. Çalışmada, yapılan bu eleştiriler ışığında özellikle Nye'in ele aldığı muğlak yumuşak güç tanımı, kaynakları ve davranışları sorunsalına cevap bulmaya yönelik yeni bir yumuşak güç önerisinin sunulması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Güç, yumuşak güç, yumuşak güce bütünsel bakış.

HOLISTIC VIEW TO SOFT POWER

Abstract

While each of international relations theories looking from a different perspective to the notion of power, which has a very important place in understanding international relations, the soft power concept that has achieved popularity as well as the media and politicians in the academic field from the 1990s, has brought a new breath to the power debate. Soft power, addressing the power from constructive and neo-liberal approach, is the notion that was first introduced by Joseph Nye in his book, "Bound to Lead: The Changing Nature of American Power" to explain the persistence of the US hegemony during the days of American national decline in the 1980s. After developed in 1990, soft power was popularised along side with its controversial points by Joseph S. Nye, though still a disagreed notion. Criticism, towards the concept developed by Joseph S. Nye had enhanced, has a wide range of points as to definition of soft power, resources, behaviours and tools of soft power, lack of analytic filtering in regards to notions and statements or mixing those terms with each other to create terminological chaos.

In this study, the criticisms of the soft power concept developed by Joseph S. Nye will be examined under the titles of criticism based on inadequacy in theorizing of the concept, criticism of whether it is a new concept or not, and criticism towards the difficulty of use. The study aims at presenting a new soft power proposal to find out the soft power's vague definition, sources and behaviours that Nye has addressed in the light of the criticisms in response to the problem.

Keywords: Power, soft power, holistic view to soft power.

* Bu çalışma, yazarın İnönü Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim dalında yaptığı "Afganistan'ın Yeniden İnşasında Türkiye'nin Yumuşak Güç Stratejisi" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

** Dr.J. Bnb., Disiplin ve Hukuk İşleri Şube Müdürü, Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi, ozelcen@gmail.com

1. GİRİŞ

Uluslararası ilişkiler disiplini, her ne kadar 1648 Vestfalya Anlaşması gibi değişik dönemlere kadar götürülse de modern şekliyle I. Dünya Savaşı ve onun getirdiği katliam ile öne çıkan bir süreç sonrası doğmuştur (Brown ve Ainley, 2007: 31).

II. Dünya Savaşından sonraki dönemde yapılan verimli çalışmalarla uluslararası ilişkiler teorileri de geniş bir yelpazeye oturmuştur. Yapılan çalışmalarda uluslararası ilişkiler teorileri ile birlikte güç kavramı da önem kazanmaya başlamıştır. Güç kavramı her ne kadar zamanla realist ekolle özdeşleştirilmiş ise de kavrama diğer teoriler de merkezî bir önem atfetmektedir. Ancak uluslararası ilişkiler çerçevesinde mütalaa edilen her bir teorik akımın güç kavramını kendi penceresinden ele alarak farklı şekillerde kurguladığını da belirtmekte fayda bulunmaktadır. Nitekim realizme özgü olan varsayım, gücün kaba uygulamalarına yönelik iken (Özdemir, 2008: 114; Wendt, 1999: 96-97), diğer yaklaşımlarda kaba kuvvet yerine yapı, kültür, fikirler, kurumlar gibi gücün diğer kaba olmayan yumuşak güç unsurlarına vurgu yapması onların sadece gücün farklı bir yönüne yaptığı vurgu ile açıklanabilir.

Genel olarak değerlendirildiğinde Thucydides'ten Makyavelli'ye kadar giden realist düşünce ve mevcut güçlü realist gelenek I. Dünya Savaşı sonrasında yerini yaygın bir şekilde kabul gören idealizme bırakmıştır (Arıboğan, 1998: 195; Yılmaz, 2012: 137). Ancak çok geçmeden, Versay Antlaşması'nın getirdiği sorunlar ile İtalya ve Almanya'nın taleplerinin yanısıra oluşan siyasi ve ekonomik istikrarsızlıklar barışın tesisinde ve sürdürülmesinde, umut bağlanan Milletler Cemiyeti gibi uluslararası örgütler ile uluslararası hukukun beklenileni karşılamamasına ve nihayetinde güç ve çatışmanın yeniden belirleyici faktörler olmasına neden olmuştur. Böylece idealizmin getirdiği iki savaş arası dönemdeki liberal iyimser hava bir ütopya olarak II. Dünya Savaşının yıkıntılarında yok olmuş ve realist akım uluslararası ilişkilerde yeniden hâkim hale gelmiştir (Yılmaz, 2012: 137-139; Arıboğan, 1998: 166).

1970 sonrası dönemde ise değişen uluslararası ortam ve küreselleşmenin etkisiyle birlikte ulus devlet sisteminin aşınması, uluslararası ilişkilere yeni boyutlar kazandırarak uluslararası ilişkiler teorilerinin de yeniden gözden geçirilmesini gerekli kılmıştır. Böylece

realizm ve liberalizm, neorealizm ve neoliberalizm olarak yeniden formülize edilirken, bu arada düşünsel faktörlerin kimlik, çıkar ve tercihlerde maddi etkenlerden daha önemli olduğunu, dünyayı kendi yaptığımız bir şey ve sosyal inşa olarak gören konstruktivist (inşacı) yaklaşım ve diğer yaklaşımlar, uluslararası ilişkiler teorileri içerisinde önem arz etmeye başlamışlardır (Yılmaz, 2012: 140; Kaya, 2008: 87, 108-109).

1990'lardan itibaren akademik alanda olduğu kadar medya ve siyasetçiler üzerinde de popülerite elde eden yumuşak güç, güce realist yaklaşımın tersine inşacı/neo-liberal yaklaşım çerçevesinde yaklaşmaktadır (Gallarotti, 2011: 2; Gallarotti ve Al Filali, 2014: 2). Nitekim askerî kapasite başta olmak üzere gücün nüfus, coğrafya ve ekonomik kaynakları gibi maddi kapasitif boyutunu önceleyen realist yaklaşım gücün ele alınışında gücün birinci yüzüne ve kaba (sert) yönüne yönelirken; demokratikleşme, ekonomik entegrasyon, uluslararası hukuk, karşılıklı bağımlılık, yapı ve işbirliğini önceleyen neoliberaler ile (Yılmaz, 2012: 153-154; Serdar, 2015: 21-22; Sönmezoğlu, 2014:114-115; Keohane ve Nye, 1998: 83); fikirleri inanılan kurgular olarak ele alarak (Berry ve Roskin, 2014: 58), aktör davranışlarının tanımlanmasında kültür ve kimliği ön plana çıkaran inşacılar (Özdemir, 2008: 134; Erçandırılı, 2009: 64-65; Wendt, 1999: 103-109), gücün yumuşak yönüne yönelmektedirler.

Bu bağlamda Russell'ın (1994: 140) ifadesi ile kadir-i mutlak olan düşünce, her dönemde bütün iktidar biçimlerini beslerken, her alanda etkisini artıran ve bilgi devrimini de bünyesinde barındıran küreselleşme ile birlikte askerî ve ekonomik güç unsurlarından ziyade fikirler üzerindeki gücü vurgulayan yumuşak gücü günümüzde çok daha önemli hale getirmiştir (Nye, 2005: 37; Yılmaz, 2011: 1). Diğer taraftan askerî güç ve ekonomik güç kullanımının getirdiği ağır maliyetler de yumuşak gücün öneminin artmasında diğer bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır (Keohane ve Nye, 1987: 733).

Ancak yumuşak gücün arzulanan etkiyi yaratmaktaki sınırları, yumuşak güç kavramıyla birlikte sert ve yumuşak gücün ustaca konbinezyonunu ifade eden akıllı güç kavramının da popülerite kazanmasına neden olmuştur (Armitage ve Nye, 2007: 6-7; Gallarotti, 2011: 3).

Diğer taraftan artan önemiyle birlikte gerek yazında gerekse uluslararası politikada çok yaygın bir kullanım alanı elde eden yumuşak güç halen üzerinde tam anlamı ile akademik bir uzlaşma elde edilememiş bir kavram olarak ele alınmaktadır (Akhundova, 2015: 18; Vuving, 2009: 2; Fan,2008:1).

Uzlaşma yetersizliğinin temelinde yumuşak güç kavramını Nye'in muğlak bir şekilde ele alması ana etken olmakla birlikte, yapılan diğer çalışmalardaki kısmi kısmi eleştiriler de onun teorik boyutunu bütünsel anlamda yeniden ele almadığından yazında yeni muğlak alanların oluşmasına neden olmaktadır. Bu durum yumuşak güç kavramının teorileştirilmesini de zora sokmaktadır. Buradan hareketle bu çalışmada, özellikle Nye'in geliştirdiği yumuşak güç kavramında ileri sürdüğü yumuşak güç tanımı, yumuşak güç davranışları ve yumuşak güç kaynakları genel çerçevede ele alınarak yumuşak güç, ilişkisel gücün gerek yaratılan etki gerekse etkinin yaratılmasında kullanılan davranışın bir niteliği olarak bütünsel bir bakış açısıyla yeniden ele alınmaya çalışılacaktır. Zira Nye'in yumuşak güç kavramını temellendirdiği yumuşak güç tanımını değişik şekillerde ele alması, yumuşak güç kaynakları ve yumuşak güç davranışları tanımlamasında istisnalar getirmesi kavramın teorileştirilmesini zora soktuğu kadar kafa karışıklıklarına da neden olmaktadır. Bu bağlamda yapılacak çalışma ile kafa karışıklıklarına neden olan temel hususların yeniden ele alınması, kavrama getirilen eleştiriler bağlamında oluşan sorunsala cevap olabildiği ölçüde, bu alanda önemli bir boşluğu giderebileceğine inanmaktayız. Bu maksatla çalışma üç aşamada ele alınacak olup, ilk olarak Joseph S. Nye'in geliştirdiği yumuşak güç kavramı izah edilmeye çalışılacaktır. Ardından Joseph S. Nye'in geliştirdiği yumuşak güç kavramına yönelik yapılan eleştirilere; kavramın teorileştirilmesindeki yetersizliğe yönelik eleştiriler, yeni bir kavram olup olmadığına yönelik eleştiriler, kullanım zorluğuna yönelik eleştiriler ışığında yer verilecektir. Son aşamada ise bu eleştiriler ışığında "Yumuşak Güce Bütünsel Bakış" başlığı altında yeni bir yumuşak güç önerisi sunulacaktır. Yapılacak olan yeni yumuşak güç önerisiyle;

a. Yumuşak güç, ilişkisel gücün gerek yaratılan etki gerekse etkinin yaratılmasında uygulanan davranışın bir niteliği bağlamında bütünsel bir yaklaşımı gerektiren güç türüdür,

b. Yumuşak güç, Nye'in ifade ettiği sert güçten bağımsız olmayan bilakis sert güç unsurlarından da beslenen, kapasitif olarak güçlü nicel ve nitel unsurlara sahip olmayı, bunların hedef aktörde olumsuz bir etkiye dönüşmeyecek şekilde kullanılmasını ve nihayetinde sosyalleştirilmesini ifade eder, varsayımlarına yer verilerek Nye'in geliştirdiği yumuşak güç konseptine yönelik eleştirilerle oluşan sorunsal giderilmeye çalışılacaktır.

2. YUMUŞAK GÜÇ KAVRAMI

Yumuşak güç kavramı, Joseph S. Nye'in kendi ifadesi ile ilk defa 1990 yılında yayımlanan "Liderliğe Zorunluluk: Amerikan Gücünün Değişen Doğası" adlı kitabında ve bu kitabından derlediği "Yumuşak Güç" adlı makalesinde ele alınmıştır. Nye, Amerikan gücünün çağdaşlarınca düşüşte olduğu tartışmalarına (Alpaydın, 2010: 8), ABD'nin sadece askerî ve ekonomik anlamda değil yumuşak gücünü ifade eden üçüncü bir boyutta da güçlü olduğunu kanıtlamak amacıyla ortaya attığı bu kavramı (Nye, 1990b: 155), 1991 yılında yayımladığı "Amerikan Gücünün Paradoksu" adlı eserinde ve 2004 yılında yayımlanan "Yumuşak Güç Dünya Siyasetinde Başarının Yolu" adlı çalışmasında ayrıntılı olarak ele almıştır (Nye, 2004a: 7). Yumuşak güç kavramının yazında geniş yer edinmesiyle birlikte yazar, bu kavrama çalışmalarında sıkça yer vermiş ve zaman zaman eleştirileri de göz önüne alarak eklemelerde bulunmuştur. Nitekim yumuşak güç kavramı yine yazarın 2011 yılında yayımladığı "Gücün Geleceği" adlı eserinde detaylı olarak ele alınmıştır (Nye, 2011).

Yumuşak güç kavramının ele alındığı dönem incelendiğinde, ABD'nin hegemonik güç kurgusu arayışlarında bir araç olduğu görülmektedir. Nitekim Soğuk Savaş'ın sonunda 2 + 3 (ABD - Sovyetler Birliği + Çin - Japonya - AB) güç dengesinin yerini Rusya'nın gerilemesi ile 1 + 4 (ABD + Rusya - AB - Japonya - Çin) güç dengesi almış, ABD bu yeni konumunda her istediği bölgede tehditkâr, garantör, müttefik veya müdahaleci bir yapıya evrilirken uluslararası toplumu yanına çekecek yumuşak güce de ihtiyaç duyar hale gelmiştir (Yılmaz, 2016: 4).

Peki, yumuşak güç nedir? Yumuşak güç kavramı, Nye'in ilk orijinal tanımına göre, Dahl'in ifade ettiği, aksi takdirde yapılmayacak olan bir hususun yapılmasını dikte eden emretme gücünün aksine (Dahl, 1957:

202-204; Lukes, 1974: 16-17), başkalarının kendi istediklerimizi istemelerini sağlayan anlamına gelen, “co-optive power” olarak ele alınmıştır (Nye, 1990a: 188; Nye, 1990b: 166; Lee, 2009: 1).

Co-optive kelimesi, sözlük anlamına bakıldığında Latince “cooptare” kelimesi orijinli olduğu, co- (birlikte) ve optare (seçmek) sözcüklerinin birleşmesiyle türetildiği görülmektedir (www.oxforddictionaries.com/definition/english/co-opt). Bu bağlamda “co-optive” kelimesi, bir fikir veya politikanın, kaynak aktörün kendi amaçları doğrultusunda hedef aktöre benimsetilmesi, kendine çekme, işbirliği, tercihte müştereklik yaratma veya meylettirme anlamına geldiği ifade edilebilir.

Kavram ile ilgili olarak Nye (2004a: 5) sert gücü, başkalarının pozisyonunu değiştirebilmek için askerî veya ekonomik güç kullanarak havuç veya sopaya başvuran bir güç türü olarak ele alırken; yumuşak gücü, bir ülkenin sahip olduğu değerler, refah seviyesi, fırsatlar...vb. hususlar nedeniyle ona hayranlık duyan ülkelerin, o ülkeyi takip etmesi ve izlemesi şeklinde vurgulamaktadır. Buradan hareketle yumuşak güç, herhangi açık bir tehdit veya değiş tokuş olmadan başkalarının davranışını ikna veya cazibe ile belirleme gücü olarak da tanımlanmaktadır. Ancak aktörler bunu yaparken, para ya da baskı araçlarını kullanmamakta; ortak değerlere çekme ve bu değerlere ulaşmaya katkıda bulunmanın doğruluğunun benimsetilmesini yegâne yol olarak görmektedirler (Nye, 2005: 14-15).

Ortak değerlere çekmek veya cezbederek yumuşak güç üretmek bağlamında meşruiyetin ve uluslararası kurumların tesisi önem kazanmaktadır. Böylece yüksek maliyetli geleneksel ekonomik ve askerî güç unsurlarının kullanım gereksinimi kalkmakta veya minimum düzeye inmektedir (Keohane ve Nye, 1998: 86). Bu bağlamda verilebilecek en güzel örneklerden bir tanesi Türkiye'nin batılılaşma örneğidir. Nitekim Türkiye'de 1800'lü yıllardan itibaren “Batılılaşma” akımı ile getirilen mecburi kültür değişimi, 1959 yılında AET'ye ortaklık başvurusu ile birlikte serbest kültür değişimine evrilmiştir. Bu süreçte Türkiye'nin dış politikada karşılıklı ödün olarak alıp verebileceği bazı meseleler, Türkiye'nin AB'ye bir katılım şartı olarak kendi isteği ile Birlik lehine çözdüğü meseleler haline geldiği görülmüştür (Bozkurt, 1997: 271-280).

3. YUMUŞAK GÜÇ KAYNAKLARI VE DAVRANIŞ BİÇİMLERİ

Yapılan çalışmalarda yumuşak gücün belirli kaynaklardan beslendiği ve bazı davranış biçimlerini tercih ettiği ifade edilmektedir. Bu bağlamda Nye (2002: 6), uluslararası politikada yumuşak gücü oluşturan kaynakları; çoğunlukla bir kuruluşun ya da ülkenin kendi kültüründe ifade ettiği değerlerinden, kendi içindeki uygulamaları ve politikalarıyla oluşturduğu örneklerden ve başkalarıyla ilişkilerini sürdürme şekline kaynaklandığını ifade etmektedir. Bunlar haricinde Nye tarafından sıklıkla kurumların da bir ülkenin yumuşak gücüne katkıda bulunduğu ifade edildiği görülmektedir. Dolayısıyla Nye'in esas aldığı bir ülkenin yumuşak gücünün temel kaynaklarını:

- a. Başkalarına çekici geldiği takdirde kültürü,
- b. Yurtiçi ve yurtdışında uyumlu hareket ederek sadık kaldığı siyasi değerleri,
- c. Meşru ve ahlaki olarak otoriter görülen dış politikaları (Nye, 2008b: 97),
- d. Gündem yarattığı ve gündemin çerçevesini belirlediği, kendine meylettirdiği hallerde kurumlar veya devlet dışı örgütler, olmak üzere dört başlık altında sıralayabiliriz (Nye, 1990b: 166; Keohane ve Nye, 1998: 86).

Ne var ki yumuşak güç ve sert güç tanımlamalarında keskin bir ayrıma giden ve bu ayrımda kaynakları temel unsur olarak kullanan Nye (2004a: 5), nitelikli ekonomik ve askerî yapı, yenilmezlik miti, insanların kuvvete meyletmesi, askerî işbirliği ve eğitim programları gibi bazı durumlarda sert güç kaynaklarının da yumuşak güç yarattığını kabul etmektedir (Nye, 2011: 85-86; Nye, 2008b: 106).

Yumuşak gücü ve sert gücü, başkalarının davranışını etkileyerek amaca ulaşma becerisinin her iki kolunu oluşturması nedeniyle ilişkili gören Nye (2004a: 6-7), ikisi arasındaki farkı; hem davranışın doğasından hem de kaynaklarının somutluğundan kaynaklandığını ifade etmektedir.

Nye (2004a: 6-9) ilk çalışmalarında yumuşak güç davranış biçimlerini, sert gücün "zorlama ve ikna" davranış biçimleri yelpazesinde karşısında "cezbetme, gündem yaratma" yelpazesinde ele almıştır. Ancak sonraki çalışmalarında ise kısmi bir değişiklikle sert güç davranış biçimlerini "zorlama, tehdit, ödeme, yaptırım" olarak ele alırken, yumuşak güç davranış

biçimlerini “gündem belirleme, ikna ve cezbetme” yelpazesi olmak üzere üç başlıkta ele almıştır (Nye, 2011: 20-21, 90-91). Buna göre Nye’in davranış çeşitleri ve belirli kaynaklar arasındaki kurduğu genel bağlantı, ilk çalışmasında Nye tarafından aşağıdaki tablo ile ortaya koyulmuştur:

Tablo I: Güç

	Sert	Yumuşak
Davranış Spektrumu	zorlama ikna etme Emir ← ● — ● —	gündemi yaratma cazibe ● — ● — → Yanına çekme
En Uygun Kaynaklar	baskı yaptırımlar ödemeler rüşvet	kurumlar değerler kültür politikalar

Kaynak: Nye, 2005:17

Nye (2005: 16-17) geliştirdiği bu “Sert ve Yumuşak Güç Davranış Spektrumu” ile emir gücünün (command power), zorlama (coercion) ve iknaya (inducement) dayanabileceğini; kendi yanına çekme (co-optive) gücünün ise, kaynak aktörün kültürünün ve değerlerinin çekiciliğine, diğerlerinin tercihlerini uygunsuz gösterecek şekilde manipüle (hile, oynama) etme becerisine dayanabileceğini ifade etmektedir.

4. YUMUŞAK GÜÇ KAVRAMINA YÖNELİK ELEŞTİRİLER

Yumuşak güç kavramının, Nye tarafından ortaya atılması ve kendisince popülerleştirilmesi ile birlikte (Baldwin, 2013: 288), akademik alanda olduğu kadar politika alanında sık kullanılan bir kavram haline gelmiştir. Ancak yazında ve uluslararası politikada çok yaygın bir kullanım alanı elde etmesine rağmen yumuşak güç kavramı üzerinde halen akademik bir uzlaşma elde edilememiştir (Akhundova, 2015: 18; Vuving, 2009: 2-3; Fan, 2008: 1; Alpaydın, 2010: 8; Çavuş, 2012: 26).

Popülaritesinin yanında bu kavram Nye'a (2006: 1) göre bazen değişikliğe uğrayarak, bazen yanlış yorumlamalarla bazen de yanlış kullanımları nedeniyle eleştirilere maruz kalmaktadır. Ancak yine ifade edilmesi gerekir ki bu eleştirilerin önemli bir kısmının temelinde, Nye'ın kavramın teorik temelini netliğe kavuşturmamış olması yatmaktadır.

Vuving (2009: 3) kavram ile ilgili olarak yanlış kullanım ve uzlaşma yetersizliğindeki nedenleri; kavramın teorileştirilememiş olmasına, kavram ile ilgili akademik arıtma eksikliği ve analitik bulanıklığın varlığına bağlamaktadır.

Genel olarak Nye'ın ele aldığı yumuşak güç kavramında ortaya çıkan kargaşa ve eleştirileri:

- Kavramın teorileştirilmesindeki yetersizliğe yönelik eleştiriler,
- Yeni bir kavram olup olmadığına yönelik eleştiriler,
- Kullanım zorluğuna yönelik eleştiriler olmak üzere üç grupta toplamak mümkün görünmektedir.

a. Yumuşak Güç Kavramının Teorileştirilmesindeki Yetersizliğe Yönelik Eleştiriler

Eleştiriler içerisindeki en önemli hususlardan biri kavramın yetersiz teorileştirilmesi üzerinedir. Joseph S. Nye'ın bu kavramı tam olarak teorileştirmemiş olması ve yaptığı açıklamaları muğlak ve esnek olarak değişik şekillerde yapmış olması, yumuşak güç kavramındaki bulanıklığın ana nedeni görülebilir (Akhundova, 2015: 18; Alpaydın, 2010: 8; Çavuş, 2012: 26; Fan, 2008: 2). Joseph S. Nye'ın geliştirdiği yumuşak güce yönelik eleştirilerin, yapılan yumuşak güç tanımından; yumuşak güç kaynaklarına, davranışlarına ve araçlarına; kavram ve ifadelerin yeterince analitik süzgeçten geçirilmemesine veya birbiri ile karıştırılmasına; bunların ortaya konulmasında kullanılan terminolojik kaosa kadar geniş bir yelpazede yer aldığı görülmektedir.

Kavramın teorileştirilmesini zora sokan Nye'ın yumuşak güç tanımlamalarını basitçe aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz:

- a. Yumuşak güç başkalarının tercihlerini şekillendirebilme becerisidir (Nye, 2005: 15),

b. Yumuşak güç, havuç ya da sopa kullanan sert gücün aksine, istediğimiz sonuçlara somut para ya da tehdit kullanmadan, dolaylı yoldan yani gücün ikinci yüzünü kullanarak erişebilme yeteneğidir (Nye, 2005: 14-15),

c. Yumuşak güç, tartışma yoluyla ikna ve aynı zamanda cezbetme yeteneğidir (Nye, 2005: 15),

d. Basitçe yumuşak güç davranışsal açıdan çekici güçtür, kaynaklar açısından ise böyle bir cazibeyi oluşturan değerlerdir (Nye, 2005: 15),

e. Yumuşak güç ortak değerlere çekme ve bu değerlere katkıda bulunma doğruluğu ve sorumluluğunu hissettirme yeteneğidir (Nye, 2005: 16),

f. Yumuşak güç ve sert güç başkalarının davranışlarını etkileyerek amaca erişmenin her iki kolunu oluşturur. Aralarındaki fark hem davranışın türünde hem kaynakların somutluğundadır. Emir gücü (başkalarının davranışlarını değiştirebilme), zorlama veya iknaya (ekonomik) dayanabilirken yanına çekme gücü (başkalarının tercihlerini şekillendirebilme), o kişinin kültür ve değerlerinin çekiciliğine veya abartılı veya gerçek dışı görünmelerini sağlayarak siyasi tercih gündemini kendi amacına göre kullanabilme yeteneğine dayanabilir (Nye, 2005:16-17).

Dikkat edileceği üzere tanımlamalar “cezbetme” çıkışlı bir yaklaşımla bir yandan Dahl’ın (1957) ortaya koyduğu gücün birinci yüzüne yapılan vurgunun karşısına oturtulurken, diğer yandan coğrafya, doğal kaynaklar, endüstri kapasitesi, nüfus, bilim ve teknoloji gibi diğer somut güç kaynakları göz ardı edilerek (Yılmaz, 2011: 35), sert güç kaynak ve davranışlarının karşısına oturtulmaktadır. Ancak bu şekilde farklı ve geniş tanımlama gayreti ile birlikte istisnai durumların getirilmesi tanımsal muğlaklığı da beraberinde getirmektedir.

Nitekim Nye’in (2004a: 6-7, 19, 25) istisna tutmakla birlikte, sert güç kaynaklarının (ekonomik, askerî) bazı durumlarda yumuşak güce de kaynaklık edebileceğini; yumuşak kaynakların (politika, siyasi değerler, kültür-tarih) da sert güce kaynak teşkil edebileceğini belirtir açıklamaları, genelgeçer bir teori geliştirilmesini zora sokmaktadır. Zira her iki güç arasındaki en önemli farklardan biri olarak gördüğü kaynakların somutluğu hususu kavramın temellendirmesinde son derece önemli yer edinmektedir.

Kaynaklarla ilgili diğer bir eleştiri konusu ise kaynaklarının güç değeri ve davranışlarla karıştırılması ile ilgilidir. Vuving (2009: 4-6), bu sorunu çözmek için gücün kaynakları ile değeri arasındaki ince fark üzerinde durmak gerekir demektedir. Nitekim güç, kuvvetlerin işlevleri ile elde edilen verimi ifade ederken (Bayat, 1986: 95,96); kaynak ifadesi kuvvetini beslediği memba tanımına daha yakın bir anlamdadır (TDK, 2015). Diğer taraftan aynı güç kaynakları, hem yumuşak hem de sert güç üretebilmektedir. Nitekim sert güç kaynağı olarak algılanan silahlı kuvvetler, zaferini elde ederken bazılarını zorlayıcı gelirken bazıları için cezbedici olabilmektedir.

Geun Lee (2009: 4-8) ise Nye'in konseptinde görülen bu tanımlama problemini ortadan kaldırmak amacıyla yumuşak güce, kaynak tabanlı bir bakış getirmiştir. Lee, "Kaynak Tabanlı Yumuşak Güç Teorisi" olarak ele aldığı teorisinde yumuşak güç ile yumuşak kaynaklar arasındaki vurguya önem vererek; semboller, kültür, eğitim, kuram ve söylemler ile uzmanlık, uluslararası şöhretlerin yumuşak güç üretebilecek yumuşak güç kaynakları olduğunu ifade etmektedir. Ancak yumuşak güç kaynaklarının sadece varlığının yumuşak güce sahip olmak anlamına gelmediğini, bunun için bu kaynakların diğerlerinin davranışını etkileme anlamında kullanılması gerektiğini savunmaktadır.

Yumuşak güç kavramının teorileştirilmesindeki yetersizliğe yönelik yapılabilecek eleştirilerin bir kısmı da genel olarak davranış spektrumunda ele alınan güç uygulamasındaki davranış biçimleri ile ilgilidir. Bunları kabaca üç farklı biçimde ele alabiliriz.

İlk olarak Nye'in ileri sürdüğü davranış spektrumu, cezbetme davranışı ile emretme davranışı arasındaki davranış şekilleri yarı yumuşak güç ve yarı sert gücü ifade eden bir durumu ifade etmekte böylece bizatihi kendisi bir muğlaklık yaratmaktadır. Aynı durum kaynaklar açısından da geçerlilik arz etmektedir (Vuving, 2009: 5-7).

İkinci olarak güç davranışları ve yelpaze içerisinde işgal ettiği yer teorik çerçevenin oturtulmasında önemli bir yer işgal etmesine rağmen, bu maksatla oluşturulan tablo bizatihi kendisi muğlak bir görüntüye sebebiyet vermektedir (Bkz. Tablo I). Nitekim Nye, 2004 yılındaki çalışmasında,

yumuşak güç davranış biçimlerini gündem yaratma ve cazibeye dayandığını, sert güç davranış şeklinin ise zorlama ve ikna yöntemlerine dayanabildiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda zorlama davranışı kaynak olarak baskı ve yaptırım vasıtalarına başvurmakta, ikna davranışı ise kaynak olarak rüşvet ve ödeme vasıtalarına yönelmektedir. Burada sert güç davranış spektrumunda gösterilen ikna davranışı, irdelenmesi gereken bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Nye'in güç kaynakları kuramı doğru kabul edildiği takdirde kişilerin ikna süreci ekonomik güç kaynaklarını kullanmak suretiyle olabileceği gibi, tercihlerin mantıksal boyutunun değiştirilmesi suretiyle de olabilmektedir. Eğer ikna süreci Nye'in ifade ettiği gibi ekonomik kaynaklar kullanılarak gerçekleştirilmişse, bu durumda hedef aktörün davranışındaki şartlar değiştirildiğinden sert güç tanımlamasına uygun olarak, "razı etme veya rıza gösterme" kavramlarının kullanılmasının daha uygun olacağını düşünmekteyiz. Eğer ikna sürecinde kullanılan kaynaklarla, hedef aktörün davranış şekli kendisinin de arzu ettiği ve mantıksal/fikirsel uyumun sağlanabildiği bir noktaya taşınabilmişse, ikna etme kavramının kullanılmasının daha uygun olacağını ifade edebiliriz. Bu durumda da "ikna etme" davranışının yanına çekme davranış spektrumuna kaydığını, dolayısıyla sert değil bir yumuşak güç davranış şekli olduğunun ifade edilmesinin daha uygun olacağını belirtebiliriz (Bkz. Nye, 2005: 16-17). Nitekim Nye (2011: 20-21), yapılan eleştiriler doğrultusunda davranış spektrumundaki emir davranışını, yaptırım, ödeme, tehdit ve en uçta zorlama ile birleştirirken; kendine çekme davranışını ise gündem yaratma, ikna ve en uçta cezbetme davranışı ile birleştirecek şekilde geliştirmiştir.

Üçüncü bir eleştiri olarak ifade edilmesi gereken diğer bir husus da Nye'in Tablo 1'de genel hatları ile ortaya koyduğu yumuşak ve sert güç tanımlamasında ifade edilen kaynak türleri de esasen uygun bir ifade türü değildir. Zira en uygun kaynak olarak ifade edilen baskı ve yaptırım ifadesinin, yukarıdaki şema esas alındığında bir davranış türü olarak ifade edilmesinin daha uygun bir yaklaşım olacağını düşünmekteyiz.

Bu açıklamalar bağlamında Nye'in, sert güç (askerî, ekonomik) ve yumuşak güç arasındaki temel farkları; davranış, kullanılan temel araçlar ve hükümet politikaları açısından ele alarak izahta kullandığı aşağıdaki tablonun da incelenmesinde fayda bulunmaktadır:

Tablo II: Gücün Üç Türü

	Davranışlar	Temel Araçlar	Hükümet Politikaları
Askerî Güç	zorlama caydırma koruma	tehdit kuvvet	zorlayıcı diplomasi savaş ittifak
Ekonomik Güç	teşvik zorlama	para verme yatırım	yardım rüşvet yardım
Yumuşak Güç	hayranlık uyandırma gündem yarat- ma	değerler kültür politikalar kurumlar	kamu diplomasisi iki taraflı ve çok taraflı diplomasi

Kaynak: Nye, 2005: 37

Nye'in ortaya koyduğu Tablo II detaylı olarak incelendiği takdirde, Nye'in belirlediği yumuşak güç davranışları içerisinde, yukarıda da ifade edildiği gibi sonraki çalışmalarında ağırlıklı yer verdiği ikna davranışının çizelgede yer bulmadığı görülecektir. Bunun dışında "temel araçlar" olarak belirlediği kavramlar incelendiğinde sert güç (ekonomik ve askerî güç) temel araçları "tehdit, kuvvet, para verme, yaptırım" olarak ifade edilirken; yumuşak güç temel araçları "değerler, kültür, politikalar, kurumlar" olarak ifade edilmektedir. Buradan da görüleceği üzere davranış, araç ve kaynakların ifadesinde kafa karışıklığına neden olacak ifadelerin tercih edildiği görülmektedir.

Yapılan bu eleştirilere ek olarak üzerinde durulması gereken diğer önemli bir husus da yapılan çalışmalarda, verilerin analitik süzgeçten geçirilmeden doğrudan kabul edilip kullanılması üzerine olabilir. Nitekim detaylı incelendiği takdirde Nye'in yazında sıkça karşılaşılan "Gücün Üç Türü" çizelgesinde hükümet politikası ve temel araçlar başlığı altında ifade edilen "sanctions" kelimesi, "yardım" ve "yatırım" şeklinde yazında karşılık bulmuş, böylece basım esnasında, sehven veya başka şekillerde yapılan bu çeviri hatası diğer çalışmalarda analitik süzgeçten geçirilmeden doğru kabul edilerek kullanılması yazında yeni karmaşaları da beraberinde getirmiştir (Bkz. Nye, 2004a: 31; Nye, 2005: 37; Yılmaz, 2011: 54;

ifade ettiği felsefede köklerini bulan, gücün görünür olmayan yüzüne vurgu yapan yumuşak güç kavramının, benzer şekilde diğer disiplinlerde de ortaya koyulduğu görülmektedir (Lee, 2009: 1).

Nitekim fiziksel güç (kaba güç) kullanma tekeline sahip siyasal girişim olan devlet aygıtının meşru olan gücünü ele alan Weber'in otorite kavramı, yumuşak güç kavramı ile benzerlikler taşımaktadır (Weber, 2014: 98-99, 326; Eşki, 2010: 191). Ayrıca hem her yerde olma hem de görünmek istememeye yaptığı vurgu ile gücün öteki yüzüne değinen, inancın üretildiği ve bir gerçeklik inşa etme gücü olarak tanımlanabilen Bourdieu'nun (1977: 1, 5, 8) ortaya koyduğu sembolik güç kavramı da yumuşak güçle benzerliği kapsamında verilebilecek örneklerden biridir (Swartz, 2009: 182-183).

Bu bağlamda ele alınabilecek bir diğer örnek de Gramsci'nin hegemonya çalışmasıdır. Her ne kadar günümüzde iktisadi, toplumsal, ahlaki ve kültürel unsurlar ile zor ve rıza unsurlarını içerecek şekilde tanımını genişletmekle birlikte (Gökten, 2013: 19-20; Fontana, 2008: 81), rıza ve zoru devletin ortak iki boyutu olarak ele aldığımızda, rızanın elde edilmesi ve meşruiyetin tesis edilmesine vurgu yapan hegemonya kavramının yumuşak güçle benzerliği dikkat çekicidir (Çoban, 2013: 64-65, 69). Nitekim Gramsci'nin (1986: 73-74) hegemonya kavramını, temel ögesi rıza ve ikna olan bağımlı bilinç biçimlerinin şiddet ya da zora başvurmadan inşa edildiği rızanın örgütlenmesi olarak ele alması (Fontana, 2013: 272; Barret, 1996: 65), yumuşak güç ile önemli paralellikler sergilemektedir.

Diğer taraftan yukarıda ifade edilenlerin haricinde Nye'in geliştirdiği yumuşak güç kavramına benzer kavramların uluslararası ilişkiler disiplininde de ele alındığı görülmektedir.

Bu bağlamda ikna gücünü, siyasi bir liderin en temel unsuru olarak tanımlayan E. H. Carr (2010: 152; 2010: 173-180), 1939 yılında kaleme aldığı "Yirmi Yıl Krizi" adlı çalışmasında uluslararası alanda vücut bulan siyasi gücü, askerî, ekonomik ve kanaat oluşturma gücü başlıklarıyla üç kategoride toplayarak ele almış ve kanaat oluşturma gücünün, askerî ve ekonomik güçten daha önemsiz olmadığını, onlarla birlikte hareket ettiğini vurgulamıştır. Ayrıca Carr'ın kanaatler üzerindeki güç ile ilgili olarak; kralların uysal tebaasını vahşi hayvanlar gibi yönlendirmesi, dinin kitleler üzerindeki cazibesi, özgürlük, komünizm ve demokrasi gibi evrensel

değerlere sahip ideolojilerin kitleler üzerinde yarattığı etkiye yaptığı vurgu kayda değer niteliktedir. Ayrıca Nye'in gücün somut olmayan kaynakları bağlamında yumuşak güç kaynakları olarak ifade ettiği hususların, Morgenthau'nun (1970: 140-195) çok daha önceden ulusal gücün 9 elementi içerisinde ulusal karakter, ulusal moral (ahlak ve manevi kuvvet), diplomasinin kalitesi ve hükümetin kalitesini aynı şekilde somut olmayan (nitel) unsurlar başlıkları altında ele aldığı görülmektedir. Gerek Carr'ın (2010) gücü tasnifleme şekli gerek Morgenthau'nun gücün kaynaklarına yönelik tanımlamaları birlikte değerlendirildiğinde, Nye'in yumuşak güç ve yumuşak güç kaynakları tasnifinin benzerliği dikkat çekicidir (Fan, 2008: 3).

Bunların haricinde Peter Bachrach ve Morton Baratz'ın (1962) gücün ikinci yüzünü ele alan çalışması ile Steven Lukes'un (1974), gücün üçüncü yüzünü ele alan çalışması, Nye'in yumuşak güç kavramı ile benzerliğinde üzerinde durmayı gerektirecek nitelikte olan çalışmalardır. Hatırlanacağı üzere gücün birinci yüzü, Dahl'ın (1957) temellendirdiği, gücün gözlemlenebilir yönüne vurgu yapan, yaptırma ve uygulama gücünü ifade etmektedir. Gücün ikinci yüzü ise gücün gözlemlenmesi zor yönünü, yaratılan sistem içerisinde, hâkim değerler, siyasal inançlar, süreçler ve kurumların sürekli ve tutarlı bir şekilde bazı aktörlere diğerleri karşısında çıkar sağladığı, gündem yaratma ve tartışmayı sınırlama, diğerlerinin ne düşüneceğini manipüle etme hususlarını ele almaktadır (Bachrach ve Baratz, 1962: 949-952). Gücün üçüncü yüzünde ise Lukes (2005: 485-486), gücün görünmeyen diğer yüzü olarak yalnızca gündemin değil, aktörlerin tercihlerinin şekillendirilmesinin de önemine vurguda bulunmuştur. Bu bağlamda Lukes, Nye'in ifade ettiği yumuşak güç kavramının kendi çalışmasına benzerliği nedeniyle "ikizi" vurgulamasında da bulunmaktadır. Diğer taraftan Nye (2008a: 29, 156) yumuşak güç çalışmasında Bachrach ve Baratz'ın etkisini kabul etmekle birlikte; yumuşak gücün, gücün bu ikinci yüzünde temellendiği ancak ondan ayrıştığını ifade etmektedir. Esasen dikkatlice incelendiğinde yumuşak güç, gücün hem ikinci yüzünde hem de üçüncü yüzünde ele alınan; gücün bu iki yüzünü de içeren bir kavram olarak ele alınmaktadır.

Sonuç olarak, yumuşak güç kavramının mevcut veriler ışığında, kavramsal olarak benzer şekilde daha önce yapılan çalışmalarda ele alındığı ancak yumuşak güç ifadesinin ilk olarak Joseph S. Nye tarafından dile getirildiği ifade edilebiliriz.

c. Kullanımındaki Zorluklara Yönelik Eleştiriler

Yumuşak güce yönelik yukarıdaki ifade edilen hususların dışında yumuşak gücün kullanımında karşılaşılan güçlüklerle ilgili de eleştiriler bulunmaktadır. Yumuşak gücün sınırlarının çizilerek kullanımındaki zorlukların belirlenmesi hususu esasen öncelikle yumuşak güç kavramının tamamen ortaya koyulması gerekliliğini de beraberinde getirmektedir. Ancak yumuşak güç kavramının da tam olarak netliğe kavuşturulmamış olması, temelde yumuşak güce yönelik zaafaların ortaya konulmasını zorlaştırmakla birlikte bu durum bizlerin genel değerlendirmelerde bulunmasına bir engel teşkil etmemektedir.

Yılmaz'a (2011) göre bu güçlüklerin ilki, ülkelerin yumuşak güç kaynaklarının büyük bir kısmının devletlerin kontrolü dışında olmasından kaynaklanmaktadır. Nitekim yumuşak güç hükümetlerden daha ziyade toplumla ilişkili olarak değerlendirilmektedir (Nye, 2008b: 95; Noya, 2005: 4). Hükümetler giderek yaygınlaşan ve birer yumuşak güç aktörü olan sivil toplum örgütleri ile bireyler üzerinde, iletişim teknolojilerinin de başlı başına bir güce (siber güç) dönüşmesi gerçeği göz önüne alındığında, daha az tasarruf imkânı bulmaktadır. Bu da analiz düzeyi devletler kabul edildiği takdirde yumuşak güç kullanımını zorlaştırmaktadır (Akhundova, 2015: 27). Ancak Nye (2004a: 14-15) yumuşak güç kaynaklarının büyük bir kısmının devletlerin kontrolü dışında olmasına yönelik eleştirileri yerinde görmekle birlikte, hükümet politikalarının kontrol edemediği bir yumuşak güç kaynağı olgusunun da bazen yumuşak gücün kaynağı olabildiğini ifade etmektedir.

İkinci olarak ifade edebileceğimiz ve Nye'in (2004a: 15) ilkinde olduğu gibi hak verdiği diğer bir husus, taklit ve/veya başarılı taklitleri izlemenin, kaynak aktörün yumuşak güç kaybetmesine yol açabilmesidir. Nitekim 1980'lerde yenilikçi endüstriyel gelişimi sayesinde Japonya büyük hayranlık uyandırmış ancak diğer ülkelerdeki şirketlerin Japon mucizesini taklidi, Japonların pazardaki gücünün azalmasına da sebebiyet vermiştir. Dolayısıyla yumuşak güç kazandıran başarılı taklitler rakiplerce kolayca taklit edilerek yumuşak güç kaybına sebebiyet verebilmektedir.

Yumuşak gücün kullanılmasında eleştirilere konu olan diğer bir güçlük, yumuşak güç kaynaklarının dolaylı yoldan işlenmesi ve bazen istenilen sonuçların elde edilmesinin uzun yıllar alabilmesidir. Bir diğer güçlük ise,

yumuşak güç uygulamalarının etkisinin büyük ölçüde hedef aktörün algısına bağlı olması, istenilen etkinin sağlanabilmesi için de hedef aktörlere yönelik ayrıntılı analizlerin yapılmasına ve kaynakların koordineli kullanılmasına ihtiyaç duyulmasıdır. Yumuşak güç uygulamalarında, her hedef ülkenin ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir. Örneğin Latin Amerika'da hayranlık yaratan Hollywood filmleri, Suudi Arabistan'da ve Pakistan'da ters etki yaratabilmektedir (Yılmaz, 2011: 36; Sabuncu, 2013: 22). Bazı hallerde ise her ülkenin ayrı ayrı ele alınmasının bile yeterli olmayacağı, hedef ülkenin kendi içinde de verilen mesaja farklı tepkiler üretebileceği görülmektedir. Nitekim aynı örnekten hareketle, Hollywood filmleri, İran'da genç kuşaklara çekici gelmekte iken, muhafazakârlara tam ters bir etkiyle itici bir boyut kazanabilmektedir.

Yumuşak gücün kullanımı ile ilgili eleştiriler kapsamında ele alınabilecek diğer bir husus da çekiciliğin her zaman bir eylem değişikliğine gitmeyebileceğidir. Nitekim Amerika'nın Irak'ı işgalinde kabul oranı %10-15'i ancak bulmasına rağmen bu onun Irak'ı işgal ettiği gerçeğini değiştirmemiştir (Womack, 2010: 67). Diğer taraftan iki asırdan daha fazla bir süredir Batının cezbeden yüzüne dönerek, "batılılaşma" siyaseti bağlamında reformlar gerçekleştiren ve bu bağlamda NATO'nun ayrılmaz bir parçası, AB üyeliğinin sınırsız sabırlı adayı olan Türkiye'nin, 2003 yılında ABD'nin cazibesine rağmen Irak Savaşında Amerikan askerlerinin topraklarından geçmesine müsaade etmemesi, cezbedici gücün sınırlarını sergilemesi açısından iyi bir örnek olarak görünmektedir.

5. YUMUŞAK GÜCE BÜTÜNSEL BAKIŞ

Yumuşak güce yapılan eleştirilerin kapsamı ve derinliği onun yeniden ele alınması zaruretini de beraberinde getirmektedir. Nitekim Nye'in ifade ettiği muğlak yumuşak güç kavramının genel esaslarına sadık kalınarak yapılan kısmi eleştiriler onun, teorik boyutunu bütünsel anlamda yeniden ele almadığından yazında yeni muğlak alanların da oluşmasına neden olmaktadır. Buradan hareketle bu bölümde, "yumuşak güce bütünsel bakış" başlığı ile yumuşak gücü, ilişkisel gücün gerek yaratılan etki gerekse etkinin yaratılmasında kullanılan davranışın bir niteliği bağlamında kapasitif ve ilişkisel yönüne eleştirileri de kapsayacak şekilde bir bütün olarak yeniden ele almaya çalışacağız. Nitekim kavramı bu denli tartışılır kılan ana etken de bu ince çizginin kaçırılmasıdır.

Nye'in yumuşak gücü ele alırken yakaladığı çıkış noktası olan "cezbetme gücü" ifadesi, yumuşak güç kavramı ile özdeşleştiğinden ve de yaratılan etkiyi ifade ettiğinden yeniden başlangıç noktası olarak ele alınması isabetli görünmektedir. Bu bağlamda ele alınması gereken öncelikli husus "Cezbetme gücü nedir?" sorusunun cevabı iken; ikinci cevap bekleyen husus "Cezbetme gücünü yaratan nedir?" sorusunun sorulmasıdır. Bundan sonraki aşama, gücün genel bir kavram olarak ele alınmasından çıkarılan sonuçlar içerisinde, yumuşak gücün güç kavramı içerisinde işgal ettiği yerin belirlenmesi hususu analitik bir çerçevenin çizilmesinde ve kavramın bütüncül bir yaklaşımla anlaşılabilmesinde önemli bir rol oynayabilecektir.

Güç bir bütün olarak nitel ve nicel kaynaklardan beslenmekte aynı şekilde nicel ve nitel güç unsurlarıyla bir bütünü oluşturmaktadır (Bayat, 1986). Bu durum onun hiçbir zaman bazı kaynakları veya bazı güç unsurlarını ihmal ettiği anlamına gelmemektedir. Esasen aynı durumun yumuşak güç için de sert güç için de geçerli olduğunu ifade etmekte bir beis bulunmamaktadır. Nitekim yumuşak güç de sert güç de bütün kaynaklardan beslenmekte, durum ve şartlara göre bazı güç unsurları, yarattığı verim açısından ön plana çıkabilmektedir. Aralarındaki fark ise beslendiği kaynaklar ile ilgili olmayıp, temelde hedef aktörde yarattığı etki ile ilgilidir. Nitekim yumuşak güç kaynağı olarak ifade edilen kültür, Türk askerî yapısında ortaya çıkan cesaret ve feragat niteliği ile kimilerine cezbedici kimilerine caydırıcı ve tehditkâr olabilmektedir. Yumuşak güçte davranışlarla ilgili önem arz eden husus ise davranışın türünden ziyade davranışın niteliğinin yaratılan etkiye katkısı bağlamında ortaya çıkmaktadır. Nitekim 2003'te Amerikan askerlerinin Irak'ı saldırgan, sert bir tutumla işgali bazı Irak vatandaşlarında itici bir nitelik arz etmediği gibi, fikirde müştereklik gücü (yanına çekme) temelinde Saddam heykellerinin kırılıp parçalanması görüntüleriyle desteklenmiştir.

Diğer taraftan ekonomik ve askerî güç kaynakları yüksek olmayan ancak yüksek evrensel değerlere sahip ilkel toplulukların, nasıl cezbedici yumuşak gücü olduğunu iddia edemezsek; zayıf nitelikte kuşatıcı değerlere sahip olmayan ancak yüksek ekonomik ve askerî gücü olan toplulukların da yumuşak gücünün olduğunu iddia edemeyiz. Bu durumda cezbetme gücünün, sadece yumuşak kaynak veya unsur tabanlı olmadığını ancak ekonomik ve askerî güç başta olmak üzere yüksek nicel unsurları ile

temellendirilmiş bir gücün, kuşatıcı ve kucaklayıcı nitel güç unsurlarıyla devinim kazanmış durumu olduğu da ifade edilebilir. Dolayısıyla yumuşak güç, Nye'in ifade ettiği sert güçten bağımsız olmayan bilakis sert güç unsurlarından da beslenen, güçlü nicel ve nitel unsurlara sahip güç türüdür.

Yumuşak gücü yaratan olgunun; ilk olarak yüksek değerli nitel ve nicel güç unsurlarına sahiplik yani yüksek kapasitif güce sahip olmak ve bu gücü meşruiyet ve kabulü mümkün bir tarzda kullanılması yeteneği ile hedef aktör üzerinde kazanılan bu cazibenin sosyalleştirilmesi olduğu ifade edilebilir. Buradan hareketle gerek nitelikli kapasitif güce sahip olmanın gerekse bu sahip olduğumuz kapasitif gücün kullanılma şeklinin yumuşak gücün yaratılmasında tek başına yeterli olmayacağı da ifade edilebilir. Yumuşak gücün yaratılmasında en az bunlar kadar tüm bunların hedef aktör üzerinde yarattığı etkinin veya bunların algılanış biçiminin de irdelenmesi gerekmektedir. Yine bunlar kadar önemli bir diğer husus da yaratılan bu cazibenin hedef aktör tarafından sosyalleştirilmesidir. Zira güç uygulaması sonrasında sosyal bir davranış formu olarak sosyalleştirilmemiş bir etki olgusu, sadece hedef aktör üzerinde güce dönüşmemiş bir cazibe olarak da kalabilecektir. Bu bağlamda güç uygulaması etkileşimi ile hedef aktörde algılanacak yumuşak güç ve sert güç uygulaması ve bunun etkilerini aşağıda oluşturduğumuz diyagram ile kabaca açıklayabiliriz.

Tablo IV: Güç uygulaması etkileşim diyagramı

GÜÇ UYGULAMA ŞEKLİ	AKIŞ	HEDEF AKTÖRDE YARATTIĞI ETKİ		AKIŞ	ALGILANAN GÜÇ TÜRÜ
Yumuşak/Sert Güç	⇒	itici		⇒	Zorlayıcı güç
	⇒	çekici		⇒	Tercihle ortaklık gücü
Yumuşak/Sert Güç (Siyasal ve psiko-sosyal kültürel tabanlı)	⇒	Yeni düşünme ve davranış şekli	Kaynak aktöre paralel	⇒	Tercihle ortaklık gücü
			Kaynak aktöre zıt	⇒	Zorlayıcı güç
Yumuşak/Sert Güç (Algılanan güç türünü pekiştirici düzenli güç uygulaması)	⇒	Hedef aktörde yaratılan güç etkisinin sosyal bir alışkanlık formuna dönüşümü		⇒	Yumuşak/Sert Güç (uzun vadeli)

Diyagramdan da anlaşılacağı üzere yumuşak veya sert güç uygulaması hedef aktörde korku, şüphe, nefret gibi olumsuz duygulara neden olabileceği gibi; cazibe, güvenlik, huzur, itimat, saygı gibi olumlu duygulara da neden olabilmektedir. Bu durum, hedef aktörün itici veya çekici bir tutuma girmesine neden olmakta böylece kaynak aktör açısından zorlayıcı veya tercihte müştereklik gücüne hizmet etmektedir. Benzer bir durum da özellikle siyasal ve psiko-sosyal kültürel tabanlı güç uygulamasının kaynak aktöre paralel veya zıt yeni düşünme ve davranış şekline neden olduğunda ortaya çıkmaktadır. Ancak gerek zorlayıcı gücün gerek tercihte ortaklık gücünün bir yumuşak güce dönüşmesi için hedef aktörde yaratılan güç etkisinin sosyal bir alışkanlık formuna dönüşmesi gerekmektedir. Bunun için de hedef aktörün olumlu tutumunun düzenli olarak pekiştirilmesi gerekmektedir.

Yumuşak güç bağlamında amaç, hiçbir zaman hedef aktörü ötekileştirmek, yok etmek değil; hedef aktörün algı ve düşünce boyutuna odaklanarak en az arzu edilen sonuç kadar hedefin cezbedilmesidir. Bu maksatla hedef aktörün duyu ve mantık mekanizmaları, kaynak aktör ile fikirde müşterekliğe gidecek ve aynı ideal ve amaçlara ulaşmak yönünde sevk edilecek şekilde içsel ve dışsal dengesi olan değerler ve politikalar yürütülmelidir. Burada esas olan, kaynak aktörün yüksek kapasitif gücü, hedef aktörde somut değerlere yönelik hayranlık uyandırırken; kuşatıcı ve kapsayıcı yüksek siyasal ve kültürel değerleri de hedef aktörde cazibe yaratması ve hedef aktörü cazibe yaratan bu değerlerinin elde edilmesi yönünde bir istikamete yöneltmesidir.

Sonuç olarak, burada tanımlamaya çalıştığımız yumuşak güç, Nye'in sadece yumuşak güç kaynaklarını ve davranışlarını ele almasından farklı olarak, hem soyut hem de somut güç unsurlarının yüksek bir felsefe ile harekete geçirilerek kaynak aktöre yönelik olumsuz bir algı yaratmadan, fikirde müşterekliğe gidecek şekilde hedef aktörde tutum değişikliği yaratılması ve nihayetinde sosyal alışkanlık formuna dönüştürülmesi kapasite ve yeteneği olarak ifade edilebilir.

6. SONUÇ

Russell'ın (1994:140) ifadesi ile kadir-i mutlak olan düşünce, esasen sadece iktidar biçimlerini beslememekte analiz düzeyi ne olursa olsun tüm aktör davranışlarını temellendirmektedir. Güç uygulaması, iradenin karşı

tarafa tahakkümü olarak ele alındığında hedef aktörün istenilen davranış veya tutum değişikliğine sürüklenebilmesi, süreklilik unsuru gözetildiğinde, öncelikle düşünce boyutunda gerçekleşerek mümkün olmaktadır. Yumuşak güç bu bağlamda uluslararası ortamda artan aktör çeşitliliği nedeniyle de gün geçtikçe önemini artırmaktadır.

Nye'in yumuşak güç kavramını değişik şekillerde ele alması ve bazen de istisnalar getirerek ortaya koyması, muğlak alanların oluşmasına neden olmuş, bu muğlaklığın giderilmesi maksadıyla yapılan çalışmalarda da bir uzlaşma elde edilememesi kavramı daha da muğlak hale getirmiştir. Yapılan çalışmalarda yumuşak güç kaynak ve davranışları önemli bir yer işgal etmiş ancak kavramın cezbetme odaklı çıkış noktası bazen gözden kaçırılarak "yumuşak" ifadesine verilen önem bazen kaynakların bazen de davranışların türüne gereğinden fazla önem verilmesine neden olmuştur. Ayrıca cezbetmenin her zaman aktör davranışlarında bir değişikliğe gitmemesi olgusuna cevap arayışı genellikle göz ardı edilmiştir.

Bu bağlamda Nye'in teorisine sadık kalarak yapacağımız "yumuşak güç, bir ülkenin elde etmek istediği sonuçları, sert güç yani askerî veya ekonomik güç kaynaklarını kullanmadan; temel olarak kendi kültürü, politika ve değerlerini kullanarak, güç kaynaklarının o ülkeye sağladığı cazibe, meşruiyet, ikna ve gündem yaratmak suretiyle dolaylı olarak elde etme yeteneğidir" şeklindeki kapsayıcı bir tanımdan ziyade; "yumuşak güç, hem soyut hem de somut güç unsurlarının yüksek bir felsefe ile harekete geçirilerek kaynak aktöre yönelik olumsuz bir algı yaratmadan, fikirde müşterekliğe gidecek şekilde hedef aktörde tutum değişikliği yaratılması ve nihayetinde sosyal alışkanlık formuna dönüştürülmesi kapasite ve yeteneğidir", şeklinde bir tanımlamanın daha kapsayıcı ve muğlaklığı giderici olduğunu değerlendirmekteyiz.

Böylece yeniden tanımlamaya çalıştığımız yumuşak güç, ilişkisel gücün bir türü olarak etki ve yetenek odaklı bir yaklaşımla bütünsel bir bakışla ele alınarak bir yandan yumuşak gücün kapasitif boyutu daraltılmadığından, yumuşak ve sert güç kaynakları arasındaki muğlaklık diğer yandan yumuşak ve sert güç davranış türleri arasındaki muğlaklık giderilmeye çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

- Akhundova, J. (2015). Rusya'nın Yumuşak Güç politikaları. İstanbul: Ekin Yayınevi.
- Alpaydın, U. A. R. (2010). Soft Power in Turkish Foreign Policy Under The Akp Governments: 2002-2009. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Bilkent Üniversitesi.
- Arı, T. (2008). Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika. Bursa: Marmara Kitap Merkezi.
- Arıboğan, D. Ü. (1998). Kableden Küreselleşmeye, İstanbul: Sarmal Yayınları.
- Armitage, R. L., Nye J. S. (2007). CSIS Commission on Smart Power, www.csis.org> (23.08.2014).
- Arpacioğlu, K. (2012). Bir Yumuşak Güç Aracı Olarak Kamu Diplomasisinin Terörle Mücadelede Uygulanması. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Polis Akademisi.
- Bachrach, P., Baratz, M. S. (1962). Two Faces of Power. American Political Science Review, 56: 947-52.
- Baldwin, D. (2013). A Handbook of International Relations İçinde W. Carlnases, T. Risse ve B.A. Simmons (Ed.), Power and International Relations (ss. 273-298). Washington D.C.: SAGE Publications.
- Barrett, M. (1996). Marx'tan Foucault'ya İdeoloji (Çev. A. Fethi), Ankara: Sarmal Yayınevi.
- Bayat, M. (1986). Milli Güç ve Devlet, İstanbul: Belge Yayınları.
- Berry, N.O., Roskin G.M. (2014). Uluslararası İlişkiler, (çev. Ö. Şimşek), Ankara: Adres Yayınları.
- Brown, C., Ainly K. (2007). Uluslararası İlişkileri Anlamak, (çev. A. Oyacıoğlu), İstanbul: Yayınodası Yayıncılık.
- Bourdieu P. (1977). Sembolik İktidar Üzerine, (Çev. K. Yoğurtçu). http://www.academia.edu/16688886/Sembolik_%C4%B0ktidar_%C3%9Czerine-Pierre_Bourdieu (Erişim Tarihi: 25 Ağustos 2017).

- Bozkurt, V. (1997). Avrupa Birliği ve Türkiye, Siyasal Kurumlar, Çıkar Grupları, Kamuoyu Ortaklık Belgeleri. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Cambridge, (1998). International Dictionary of English. New York: Cambridge University Press.
- Carr, E. H. (2010). Yirmi Yıl Krizi (1919-1939). (Çev. C. Cemgil), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çavuş, T. (2012). Dış Politikada Yumuşak Güç Kavramı ve Türkiye'nin Yumuşak Güç Kullanımı. http://iibfdergisi.ksu.edu.tr/Images/images/files/2012-2-3_0.pdf (Erişim Tarihi: 23 Kasım 2014).
- Çoban, S. (2013). Hegemonya Aracı ve İdeolojik Aygıt Olarak Medya. İstanbul: Parşömen Yayıncılık.
- Dahl, R. A. (1957). The Concept of Power. Behavioral Science, 2: 201-15.
- Ercandırlı, Y. (2009), Uluslararası Politikada Güç ve Güce İlişkin Alternatif Stratejiler, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi.
- Eşki, H. (2010). Bugünü Anlamak İçin Max Weber'i Yeniden Okumak. ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 6(11), 187–198.
- Fan, Y. (2008). Soft Power: Power of Attraction or Confusion?, Place Branding and Public Diplomacy, 4(2), 147-158.
- Fontana, B. (2008). Hegemony and Power in Gramsci İçinde R. Howson ve K. Smith (Der.), Hegemony: Studies in Consensus and Coercion (ss.80-107). New York: Routledge.
- Gallarotti, G., Al Filali, I.Y. (2014), The Soft Power of Saudi Arabia, International Studies, 2014, 49 (3&4).
- Gallarotti, G. M. (2011). Soft Power: What It Is, Why It's Important, and The Conditions For Its Effective Use. Journal of Political Power, 4(1), 25-47.

- Gökten, Y. S. (2013). Hegemonya İlişkilerinin Dünü, Bugünü ve Geleceği. Ankara: NotaBene Yayınları.
- Gramsci, A. (1986). Hapishane Defterleri: Tarih, Politika, Felsefe ve Kültür Sorunları Üzerine Seçme Metinler. (Çev. K. Somer), İstanbul: Onur Yayınları.
- Güven, E. (2012). Rusya Federasyonu'nun Yumuşak Güç Geliştirme Gayretleri ve Çevresel Politikalarına Etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Beykent Üniversitesi.
- Kaya, S. (2008). Uluslararası İlişkilere Konstruktivist Yaklaşımlar, AÜSBF Dergisi, 2008-3.
- Keohane, R. O., Nye, J. S. (1987). Power and Interdependence Revisited. *International Organization*, 41(4), 725-753.
- Keohane, R. O., Nye, J. S. (1998). Power and Interdependence in the Information Age. *Foreign Affairs*, 77(5), 81-94.
- Lee, G. (2009). A Theory of Soft Power and Korea's Soft Power Strategy. <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.108> (Erişim Tarihi: 05 Aralık 2014).
- Lukes, S. (2005). Power and the Battle for Hearts and Minds, *Millennium*, 33(3), 477-493.
- Lukes, S. (1974). *Power: A Radical View*. London and New York: Macmillan.
- Morgenthau, H. (1970). *Uluslararası Politika, I-II*, (çev. B. Oran), Türk Siyasi İlimler Derneği Yayınları.
- Noya, J. (2005). The Symbolic Power of Nations. Real Instituto Elcano, Working Paper (WP) 35/2005. www.isn.ethz.ch/Digital-Library (Erişim Tarihi: 12 Ekim 2014).
- Nye, J.S. (1990a). *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*. New York: Basic Books.

- Nye, J.S. (1990b). Soft Power. Foreign Policy, 80,153-171.
- Nye, J.S. (2002). The Paradox of American Power: Why the World's Only Superpower Can't Go it Alone. New York: Oxford University Press.
- Nye, J.S. (2004a). Soft Power The Means to Succes in World Politics. Newyork: Public Affairs.
- Nye, J.S. (2004b). Soft power and American Foreign Policy. Political Science Quarterly, 119(2), 255-270.
- Nye, J.S. (2005). Yumuşak Güç, Dünya Siyasetinde Başarının Yolu. (Çev. R. İ. Aydın), Ankara: Elips Kitap.
- Nye, J.S. (2006). Think Again: Soft Power. Foreign Policy. http://www.foreignpolicy.com/story/cms.php?story_id=3393 (Erişim Tarihi: 12.10.2014).
- Nye, J.S. (2008a). The Powers to Lead. New York: Oxford University Press.
- Nye, J.S. (2008b). Public Diplomacy and Soft Power. The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 616(1), 94-109.
- Nye, J.S.(2011). The Future of Power, New York: Public Affairs.
- Özdemir, H. (2008). Uluslararası İlişkilerde Güç: Çok Boyutlu Bir Değerlendirme. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 63(03), 113-144.
- Russell, B. (1994). İktidar. (Çev. M. Ergin), İstanbul: Cem Yayınevi.
- Sabuncu, H.B. (2013). Türkiye'nin Afrika Kıtasında Yumuşak Güç Olma Potansiyeli. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ufuk Üniversitesi.
- Serdar, İ. (2015) Neorealizm, Neoliberalizm, Konstruktivizm ve İngiliz Okulu Modellerinde Uluslararası Sistemsel Değişikliklere Bakış, The Journal of Europe-Middle East Social Science Studies, 1,1.

- Swartz, D. (2009). Kültür ve Din İncelemeleri Arasındaki Köprü: Pierre Bourdieu'nun Sembolik Gücün Politik Ekonomisi. (Çev. İlkey Şahin), Dergi Karadeniz, 17(17).
- Şener, B. (2014). Dış Politikada Yumuşak Güç Olgusu. <http://www.21yyte.org/> (Erişim Tarihi: 09 Mart 2014).
- Sönmezoğlu, F. (2014), Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi, İstanbul: Der Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (TDK), (2015). Büyük Türkçe Sözlük. <http://www.tdk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 10.05.2015).
- Vuving, A. (2009). How Soft Power Works. <http://www.apcss.org/Publications/Vuving%20How%20soft%20power%20works%20APSA%202009.pdf> (Erişim Tarihi: 09 Mart 2014).
- Weber, M. (2014). Toplumsal ve Ekonomik Örgütlenme Kuramı. (Çev. Ö. Ozankaya), İstanbul: Cem Yayınevi.
- Wendt, A. (1999), Social Theory of International Politics, Cambridge: Cambridge University Press.
- Womack, B. (2010). China Among Unequals, Attention, Attraction, and Persuasion: Dissecting Soft Power. Singapore: World Scientific publishing.
- Yılmaz, S. (2008). Güç ve Politika. İstanbul: Alfa Basım Yayım.
- Yılmaz, S. (2011). Yumuşak Güç ve Evrimi. Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi, 12, 31-36.
- Yılmaz, S. (2012). Akıllı Güç. İstanbul: Kum Saati Yayınları.
- Yılmaz, S. (2016). ABD Hegemonyası. [http://usam.aydin.edu.tr/ABD_HEGEMONYASI\(4a5a\).pdf](http://usam.aydin.edu.tr/ABD_HEGEMONYASI(4a5a).pdf) (Erişim Tarihi: 10 Aralık 2016)